

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

15. Quando duo cognoverunt foeminam, & dubium est magis prolem unius esse, quam alterius, an uterque teneatur ad alimenta pro aequalitate dubii? Et quid est dicendum, quando dubium non est inter duos ...
-

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76432)

biles sententia, sed & si res sit dubia, omnino Aduocatus non peccat patrocinando. Et probatur, quia Aduocatus nec sententiam profert, nec iudicem cogit profert: solum proponit, quae sui clientis ius confirmare possunt, quae proponere iudici, in causa dubia non est iniustum, sed iuuat, ut a iudice causa melius expendatur. Ita Lorca, quod est valde notandum. Vide pro hac sententia D. Antoninum p. 2. tit. 1. c. 19. §. 8. Angelum ver. Aduocatus n. 7. Armit. n. 20. Syluestrum q. 10. & Nauarrum in summa, c. 25. n. 28.

RESOL. XII.

An Aduocatus, si causa sit criminalis, possit in dubio facti patrocinari contra reum? Ex p. 4. tr. 3. Ref. 47.

Sup. hoc in ref. praeterita & in alio §. eius annot.

§. 1. **N**egatiuam sententiam tenet Ioannes Salas in dubio non potest reum iudex licite condemnare, sed debet illum absolueret. Ergo non potest Aduocatus id a iudice petere.

2. Sed hanc opinionem refellit Merolla in *diff. Theo. tom. 1. diff. 3. c. 4. corollar. 6. n. 56.* quia sequeretur neque in causa ciuili quando est dubia, posse Aduocatum contra reum patrocinari, quia etiam in tali casu iudex debet reum absolueret. Nam quando iura partium sunt obscura, reo fauendum esse tradit *leg. cum sint de regulis iuris in 6.* Sed consequens est fallum; ergo, &c. Adde quod munus Aduocati non est rem definire, sed illius munus tantum est proponere sincere factum, & merita causae, ut iudex postea illa expendendo iulle sententiam ferat. Et ideo hanc sententiam, nempe non solum in causa probabili, sed etiam in causa dubia posse Aduocatum contra reum patrocinari, tenui etiam ego ipse in *part. 2. mearum resolutionum, tract. de opin. probabili. resol. 6.* ubi pro hac sententia citauit Lorcam & Malderum.

Quae hic est Ref. antecessus.

RESOL. XIII.

An in dubio quis censendus sit illegitimus? Ex quo sequitur expositum, de cuius parentibus dubium est, habendum esse legitimum. Etiamque inferitur, quod si dubitetur, an aliquis filius sit naturalis, vel spurius, debet praesumi, quod potius sit naturalis, quam spurius. Ex p. 4. tr. 3. Ref. 6.

§. 1. **R**espondeo negatiue cum Maldero in 1. 2. D. *Thome* quast. 19. art. 5. *diff. 87.* ubi sic ait. Qui dubitat an sit legitimi tori, non tenetur sequi partem tutiorem, sed potest sequi mitiorem, etiam contra possidentem, saltem in materia iustitiae, v. g. quando aduenda est hereditas; probatur ex l. *filium ff. de his que suis vel alieni iuris sunt*, & est Syluestri ver. *filii q. 12* & communis aliorum, extendit id Salas etiam ad illum de cuius natalibus ab initio dubitatum fuit, & cuius fratres iam sunt in possessione hereditatis. Hinc sequitur expositum de cuius parentibus dubium est, habendum esse legitimum. Ita Malderus; vide etiam Martinez multis aliis in 1. 10. 1. q. 19. art. 1. *dub. 5. concl. 2.* Turrianum in *opus. Theologiae opus. 10. diff. 3. dub. 2.* Castrum Palaum *to. 1. to. 6. tr. 1. Ref. 32.* & Restat. paulo post *9. 24. q. 20. & seq.* ubi etiam probat quod si dubitetur an aliquis filius sit naturalis, vel spurius, debet praesumi quod potius sit naturalis quam spurius.

Sup. hoc in tom. 5. tr. 57. Ref. 41. 42. & 43. cum multis aliis Doctores in to. 6. tr. 1. Ref. 32. & Restat. paulo post 9. 24. q. 20. & in alios §. eius annot.

RESOL. XIV.

Quis teneatur alere illegitimum, quando duo dubitant, vter ipsorum sit eius pater? Et quid quando vnus ex his est nobilior, & ditior? Ex p. 4. tr. 3. Ref. 31.

§. 1. **A**lvitroque soluenda esse alimenta, docet Tur. *artianus in opusculis theologicis, tom. 1. opus. 13. diff. 5. dub. 3.* Martinez in 1. 2. tom. 1. quast. 19. art. 6. *dub. 5. concl. 2.* Valquez in 1. 2. *diff. 66. c. 8. n. 7.* & Villalobos in *summa. tom. 1. tr. 1. difficult. 20. n. 11.* ubi sic ait. [Si Pedro, y Iuan dudan qual dellos es padre de Fran. cisco, porque ambos tratan con su madre, ambos deuen alimentarle pro medietate, y si el vno no puede, no quiere, lo deue el otro hazer.] Ita ille, & Azcoitia *to. 2. lib. 2. c. 19. quast. 8.* asserens vt Villalobos, quolibet patre deficiente, vel nolente filium alere, alium esse obligatum in integrum.

2. Sed hoc non approbat Salas in 1. 2. tr. 8. *diff. vnic. ca. 2. n. 2. 4. 8.* & Castrum Palaus *to. 1. diff. 3. part. 4. n. 15.* quia aduersus quemlibet non habet filius integrum ius, & hanc opinionem ego teneo. Quod verò alter ex iis de quibus dubitatur, vter sit pater ditior, aut nobilior, parum refert, vt ei potius quam alteri filius tribuatur, ac proinde obligatio alimentorum ipsam potius, quam alterum constringat. Ita Valquez in 1. 2. *diff. 66. c. 8. n. 4. 8.* licet etiam probabiliter asserant Salas & Palaus *vbi sup. a.* si patres inaequales in diuitiis, & nobilitate sint posse matrem a ditiori & nobiliori plus alimentorum exigere, quia ditior & nobilior meliora alimenta tenebatur filio ministrare.

RESOL. XV.

Quando duo cognouerunt feminam & dubium est magis prolem vnus esse, quam alterius, an vnusque teneatur ad alimenta pro aequalitate dubij? Et quid est dicendum, quando dubium non est inter duos adulteros, absente marito, sed inter maritum & adulterem? Et inferitur non solum adulterum non teneri ad restitutionem marito, si probabiliter credat prolem non esse suam, sed etiam si simul credat probabiliter esse suam. Et in exemplum praedictarum quaestionum alij diuersi casus adducuntur valde notandi. Ex p. 7. tr. 11. & Malder. Ref. 35.

§. 1. **H**anc quaestionem me citato nouissime pertractat Eminentiss. Lugo de *iust. 1. 1. diff. 1. 4. secl. 1. dub. inciden. n. 20. & seq.* & negatiuam sententiam tenet, nam quotiescumque non constat saltem per praesumptiones, vel iudicia probabilia hunc esse tuum filium, videtur te non teneri eius alimenta praestare. Probant hanc sententiam, quia si aliquis inueniatur occisus, & dubitetur, an occisus sit à Petro, vel à Paulo, nec possit dubium illud separari, iniquum erit punire vtrumque, cum certum sit alterum ex illis esse innocentem, atque adeo, si vterque puniatur, certum erit innocentem puniri. Vnde barbarum omnino, & crudele fuit, quod Princeps quidam fecisse narratur, quicum melaerret, quis ex tribus famulis certos suos fructus praetiosissimos comedisset, iussit singulos secari, vt apparet, in cuius stomacho reperirentur, provt in secundo apparuerunt, primus autem innocens secus fuit. Non enim sunt puniendi innocentes, vt inter eos delinquens puniatur, sed potius dimitteendus est delinquens, ne innocentes puniantur. Ex quo argui potest ad casum nostrum, quia licet restitucio, vel solutio non sit proprie poena, est tamen quasi poena: nam licet sit furto, v. g. oritur debitum poenae, sic etiam oritur debitum reparandi damnnum totum, quod ex furto consequitur. Vnde sicut ob delictum incertum, non

De Conscientia dubia. Resol. XVI. &c. 27

non est aliquis efficiendus poena certa; sic nec obligandus est ad certam solutionem & restitutionem, quantum non constat de debito.

2. Confirmatur ex alia doctrina communi Theologorum, qui dicunt, non posse aliquem occulte sibi compensare ex bonis debitoris, nisi debitum ipsum certum sit: quia in dubio non est spoliandus debitor re sua quam possidet, ut cum communi docet Molina *rom. 3. disp. 69. 1.* & Lessius *lib. 2. c. 12. dub. 10. n. 5*. Non posset ergo filius incestus, an Petrus sit pater accipere ab ipso occulte partem suorum alimentorum, cum non sit debitum certum, & exponeret se periculo spoliandi Petrum rebus, quas possidet, & non debet, ergo neque ipse Petrus ex se debet partem illam dare, alioquin posset filius eam sibi occulte accipere, quando aliter non posset eam obtinere. Hucusque Cardinalis Lugo, cuius sententia maxime roboratur ex doctrina Lessij *lib. 2. c. 10. dub. 6. n. 39* ubi sic ait: Adulter non tenetur ad ullam damni compensationem, nisi ei moraliter certum sit esse suam prolem. Vbi adverte, non videri certum, quando habet probabilem rationem dubitandi de contrario. Id enim moraliter certum censetur, quod prudenter ita creditur, ut contrarium nullo modo videatur probabile: talia enim passim humano more certa dicuntur. Nunc probatur, quia in dubio melior est conditio possidentis, nemo enim tenetur aliquid solvere, & re sua se spoliare, nisi ei constet se debere. Consentiant fere in hoc Doctores. Quamvis enim quidam dicant, illum teneri, quando probabile credit esse suam prolem: hoc tamen non est ita generatim intelligendum, sed quando ita credit, ut non habeat probabilem rationem dubitandi de contrario: fieri enim potest, ut quis probabiliter credat esse suam prolem, & etiam probabilitatem habeat non esse: quo casu certum est non teneri. Ita Lessius.

3. Sed his non obstantibus affirmatiuam sententiam præter Doctores à me in *part. 4. tr. 3. resol. 31.* citatos, docet nouissimè P. Dicastillo *de iust. lib. 2. tr. 2. disp. 7. dub. 11. num. 161.* ubi ita asserit. Quando autem dubium est inter duos concubinarjos, & æqua conditio dubij, tunc certum est alterutrum illorum esse patrem. Et cum dubium sit uter duorum pater sit illius, iniquum est ut à neutro accipiat alimenta, & præterea æquitas non patitur ut vnus soluet, & alter sit immunis, cum æqua sit vtriusque ratio. Sic ille. Vide etiam Hurtad. *de iust. ex iure disp. 11. diff. 20* Non audeo tamen sententiam Cardinalis de Lugo damnare; imo probabilem esse existimo.

4. Sed quid dicendum, quando dubium non est inter duos adulteros absente marito; sed inter maritum & adulterum, & tunc Molina *de iust. 10. 4. tr. 3. disp. 10; n. 3.* Rebellius *lib. 3. 9. 10. n. 11* & Layman *lib. 4. tr. 3. part. 3. c. 14. n. 3* putant relaxandum esse damnatum pro dubij quantitate. Imo addit Layman, etiam in extremo foro, id iudicari debet, quod locum habet non tantum circa expensas in educatione; sed etiam circa damna hereditatis, quæ alijs hæredibus sequuntur, & eodem modo obligantur concubinarj circa educationem prolis natæ ex soluta, quando dubium est, cuius sit proles, (quid quid dicat Azor *suprà.*) Probat Rebell. quia ut manifestum est, illa regula, in dubijs melior est conditio possidentis, solum est vera in pollidente bona fide, At verò adulter, seu concubinarjus, non reputatur possessor bonæ fidei; sed male tanquam ille qui rem occupat dubitans, sit ne sua vel aliena; est enim certus de peccato & maleficio, ex quo dubitatur, an secutus fuerit fetus?

5. Hæc sententia est probabilis, sed mihi contraria sententia magis placet, nempe in tali casu adulterum ad nihil teneri, quia ipsemet Rebellius fatetur alibi, quod si dubius sis, an tua actio concurrerit ad damnatum, non obligaris ad illud. Deinde quando dubium est inter maritum & adulterum præualet fauor matrimo-

Tom. VIII.

nij. Cæteras rationes pro hac firmata sententia videbis apud doctum Dicastillum *ubi supra, num. 160. & sequenti.* ubi respondet ad omnia argumenta P. Layman, loco citato, numero 17. & 18. cum alijs penes ipsos. Ex his à fortiori inferitur cum Dicastillo *n. 17.* non solum adulterum non teneri ad restitutionem marito si probabiliter credat prolem non esse suam, sed etiam si simul credat probabiliter, esse suam.

Sup. hoc in rom. 2. tr. 3. ex doctrina ref. 235 §. 2. à lin. 5.

RESOL. XVI.

An in dubio si fidei commissum exquirat, possit vltimus vocatus de bonis disponere? Ex p. 4. tr. 3. Ref. 73.

§. 1. **H**ic casus potest frequenter accidere, & euenit in quodam fidei commissio instituto à Galpare Diana, in quo præter multas alias rationes Antonius Diana senior tanquam vltimus vocatus de illo disposuit, licet dubium adesset, an in verbis fidei commissi deficientibus masculis vocarentur foeminae. Et ita hanc sententiam quoad forum exterius, & interius docet Homobonus de bonis in *consultationib. moral. volum. 2. part. 7. resp. 21.* ubi sic ait. Quidam testamentum condidit in quo filium suum hæredem instituit, sed verba testamento apposuit quibus videtur eum fidei commissio grauasse, quo minus bona alienare posset, sed ad proximam agnatum transmitterentur. At verò quia verba ambigua sunt, ita ut Iurificonsulti existimauerint si ad forum externum res deferretur, non compellendum ad fidei commissum seruandum hac ille spe fretus bona immobilia vendidit; nunc verò scrupulo vigeat, quia ob quosdam coniecturas putat partem voluisse bonorum alienationem prohibere & verborum obscuritatem Notarij culpa irrepsisse; quæ situm est quid iuris in foro conscientie? & respondet Homobonus quòd si filius certus non sit, sed de patris testantis mente dubitet, & re diligenter examinata certam cognitionem haurire nequeat in foro externo, quam in interno, liber pronuntiari debet, quia cum sit illorum bonorū possessor, in dubio melior est conditio possidentis. Ita ille.

RESOL. XVII.

An in dubio beneficium censendum sit simplex, an Curatum? Ex p. 4. tr. 3. Ref. 74.

§. 1. **R**espondeo, quòd quoties de beneficio dubium est, an sit curatum vel simplex, simplex est reputandum, quia tot sunt qualitates ad beneficium curatum requisitæ, ut merito præsumi non debeant, nisi probentur. Et ita docet Gutierrez *alleg. 8. n. 5.* Hoje da de *incomparabil. benefic. part. 1. q. 1. n. 2.* Gonzalez in *reg. 8. Cancell. gl. 6. n. 91.* & alij.

RESOL. XVIII.

An dubius summè suffragium concluserit rem iniustam teneatur ad restitutionem, licet aliquando peccauerit? Ex p. 4. tr. 3. Ref. 63.

§. 1. **V**t, v. g. si per secreta suffragia agatur, ubi dubium habes an tuum suffragium sit ex posterioribus post damnatum suffragijs sufficientibus conclusum, an verò ex efficacibus, an, inquam, tenearis ad restitutionem? Affirmatiuè respondet Petrus Nauarra *lib. 3. cap. 4. num. 35.* Sed mihi negatiua sententia magis placet, quam tuetur Iacobus Gordonus in *Theolog. moral. tom. 1. libro 5. question. 6. capit. 2. §. 4. numer. 13.* qui